

МЕТОДИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

©2024 СЮТА С. Б.

УДК 330.231
JEL: H56; H70; R10; R50

Сюта С. Б. Методико-прикладні засади державної політики забезпечення економічної безпеки регіону

У статті актуалізується проблематика управління економічною безпекою на регіональному рівні. Метою дослідження визначено узагальнення наявних і напрацювання нових методико-прикладних засад державної політики щодо забезпечення економічної безпеки регіону. Показано, що система забезпечення економічної безпеки регіону є спеціально створюваною економічною системою, покликаною ініціювати, організувати, впровадити та контролювати процеси гарантування належного рівня безпеки і захищеності соціально-економічної системи регіону від зовнішніх та внутрішніх викликів, ризиків і загроз в економічній сфері. У результаті узагальнення теоретико-методичних положень констатовано, що державну політику забезпечення економічної безпеки регіону слід трактувати як цілеспрямовану діяльність владних структур, яка реалізується з дотриманням відповідних принципів та спрямовується на досягнення бажаного стану економічної безпеки регіону і системи її забезпечення у вигляді інституційної, організаційної, економічної та інших підсистем, механізми, інструменти та засоби яких орієнтовані на досягнення спільної мети, стратегічних і оперативних цілей та завдань, в основі яких – сталий і структурно збалансований розвиток регіональної економіки, його захищеність від викликів та загроз, збалансування та реалізація соціально-економічних інтересів особи, суспільства та держави (на регіональному рівні). Ідентифіковано чіткі відмінності між поняттями державної політики забезпечення економічної безпеки регіону та державного управління і державного регулювання в цій сфері. На цих засадах і в результаті теоретичного узагальнення положень диференціації державної політики та стратегічного планування розвитку регіональної економіки встановлено, що базисними елементами управління забезпеченням економічної безпеки регіону є: мета, цілі, принципи, суб'єкти регулювання та об'єкти впливу, механізми, інструментарій та засоби контролю реалізації.

Ключові слова: регіон, регіональна політика, економічна безпека, державне управління, виклики, ризики та загрози, система забезпечення.

Табл.: 1. **Бібл.:** 13.

Сюта Святослав Богданович – аспірант кафедри математики та економіки, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна)

E-mail: sviatoslavsuta@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1976-7303>

UDC 330.231
JEL: H56; H70; R10; R50

Siuta S. B. Methodological and Applied Principles of the State Policy of Ensuring the Economic Security of the Region

The article updates the issue of economic security management at the regional level. The aim of the research is to generalize the existing and develop new methodological and applied principles of the State policy of ensuring the economic security of the region. It is shown that the system of ensuring the economic security of the region is a specially created economic system designed to initiate, organize, implement and control the processes of guaranteeing the appropriate level of security and protection of the socioeconomic system of the region from external and internal challenges, risks and threats in the economic sphere. As a result of the generalization of the theoretical and methodological provisions, it was stated that the State policy of ensuring the economic security of the region should be interpreted as a purposeful activity of the power structures, which is implemented in accordance with the relevant principles and is aimed at achieving the desired state of the economic security of the region and the system of its provision in the form of institutional, organizational, economic and other subsystems, the mechanisms, tools and means of which are aimed at achieving a common goal, strategic and operational goals and objectives, which are based on the sustainable and structurally balanced development of the regional economy, its protection from challenges and threats, balancing and implementation of socioeconomic interests of the individual, society and the State (at the regional level). Clear differences between the concepts of the State policy of ensuring the economic security of the region and State administration and State regulation in this area have been identified. Based on these principles and as a result of the theoretical generalization of the provisions of the differentiation of State policy and strategic planning of the development of the regional economy, it was determined that the basic elements of managing the economic security of the region are the purpose, goals, principles, subjects of regulation and objects of influence, mechanisms, tools and means of implementation control.

Keywords: region, regional policy, economic security, public administration, challenges, risks and threats, security system.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 13.

Siuta Sviatoslav B. – Postgraduate Student of the Department of Mathematics and Economics, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (24 Ivana Franka Str., Drohobych, 82100, Ukraine)

E-mail: sviatoslavsuta@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1976-7303>

Система забезпечення економічної безпеки регіону є штучною, спеціально створюваною економічною системою, покликаною ініціювати, організувати, впровадити та контролювати процеси гарантування належного рівня безпеки та захищеності соціально-економічної системи регіону від зовнішніх і внутрішніх викликів, ризиків і загроз в економічній сфері. Таким чином, її формування починається з інституціалізації інституційно-правового й інституційно-організаційного забезпечення державної політики в цій сфері, коли перше відповідальне за нормативно-методичне підґрунтя, а друге – за вибудування повноцінної організаційно-управлінської системи та структури.

Актуальність формування та реалізації державної політики в аналізованій сфері на регіональному та місцевому рівнях, тим паче в умовах гібридного втручання та критично складних умов господарювання за повномасштабної війни, є беззаперечною. Такий факт зумовлює пряму необхідність у налагодженні системи менеджменту відповідних процесів. Відомі різні практики таких – від створення спеціальних органів та делегування їм якнайширших повноважень або ж покладання окремих безпекових функцій на ті чи інші структурні підрозділи адміністрацій, органи місцевого самоврядування – і до винесення відповідних завдань за межі компетенцій органів державної влади та їх делегування зовнішнім суб'єктам / структурам (включно з неурядовими дорадчими громадськими та іншими організаціями).

У більшості публікацій, які стосуються державної політики регулювання розвитку економіки на регіональному та місцевому рівнях, розкриваються питання мети і цілей такої політики, її завдань, стратегічних і тактичних пріоритетів, засобів. Ключові висновки та напрацювання в цій сфері можна віднайти в доробках таких учених, як Андріяш В. І. [1], Бакуменко В. Д., Надолішній П. І. [2], Валевський О. Л. [4], Колбеч Г. К. [9] та інших дослідників.

Механізми, інструменти та засоби безпосередньо у сфері управління та забезпечення розвитку регіональних соціально-економічних систем знаходимо в напрацюваннях таких дослідників, як Ребкала В. А., Шахов В. А., Голубь В. В., Козаков В. М. [10], Новицький Г. В. [11], Лупак Р., Мізюк Б., Зайченко В., Куницька-Іляш М., Васильців Т. [12], Лупак Р., Куницька-Іляш М., Березівський Я., Наконечна Н., Іванова Л., Васильців Т. [13] та ін.

Визначенню механізмів, інструментів та засобів регіональної політики формування та забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні присвячені дослідження таких авторів, як Буркальцева Д. Д. [3], Власюк О. С., Сухоруков А. І., Недін І. В.,

Воробйов С. Л. [5], Горбулін В. П., Качинський А. Б. [6], Нижник Н. Р. [7], Власюк О. С., Мокій А. І. [8] та ін.

Метою статті є узагальнення наявних і напрацювання нових методико-прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки регіону.

Виходячи з етимології терміна «політика», що перекладається з давньогрецької як мистецтво управління, доцільно вести мову про якість такого менеджменту, а в його основі – реалізацію відповідних управлінських функцій. При цьому аспект «державної» політики, вочевидь, проявляється не лише в тому, що її здійснюють державні структури, але й у винесенні в ранг пріоритетних інтересів вищого порядку – по-перше, та в наданні переваги суспільним результатами над особистісними – по-друге.

Відповідно, достатньо раціональним слід вважати бачення змістової характеристики державної політики О. Валевського як чітко визначеної та спрямованої сукупності заходів (правових, інституційно-організаційних, економічних та ін.), орієнтованих на вирішення конкретного завдання [4, с. 22–35]. Щоправда, на нашу думку, вирішення короткострокових завдань більш притаманне таким поняттям, як державне втручання, державне регулювання, коригування тощо. Тоді як політика – це щось більш строкове, стратегічне та вивірене, має під собою візію досягнення певної траєкторії зростання.

У такому світлі мають право на існування підходи, за яких державна політика трактується як відповідний напрям дій органів державного управління, що має власну мету, стратегічні цілі та оперативні завдання і засоби їх вирішення) щодо обґрунтування візії та досягнення соціальних і економічних завдань поступу суспільства / його окремих царин, галузей тощо [7, с.157].

Цілковито слушними видаються переконання низки авторів про те, що оскільки державна політика характеризується ознаками довгостроковості, стратегічної вивіреності та системності, то вона враховує комплекс заходів та навіть більше – поєднання взаємопов'язаних між собою механізмів, інструментів, засобів і т. п.

Наприклад, у В. Андріяш «... це алгоритм дій і взаємодій у різних функціонально-структурних складових суспільного життя» [1]; у В. Ребкала та ін. – «...визначений політичною владою курс, однак в основі якого цілісний каскад реформ на засадах поєднання різноманітних механізмів регулювання і стимулювання активізації відповідних процесів» [2, с. 10]»; у Г. Колбеч – «...поєднання діяльності інституцій та реалізації багатфункціональних за-

дач, відповідно, зі застосуванням широкого спектра практичного інструментарію» [9, с. 20].

Разом із тим, доходимо до розуміння того, що державна політика, по суті, не спирається та не залежить від ситуації, яка склалася на відповідний часовий момент, від чинних проблем і перешкод. Адже вона орієнтується на візію, іншими словами – кінцеву картину того стану, якого держава (суспільство) прагне досягти в підсумку ефективного та дієвого державного управління. Таким чином, способи вирішення поточних проблем і шляхи досягнення цільових орієнтирів – це вже стратегія і тактика в межах державної політики, а часто – державного регулювання економіки.

Зауважимо, що концептуальні засади державної політики безпосередньо у сфері забезпечення економічної чи національної безпеки не стали частим предметом наукового дискурсу, і в більшості публікаціях це поняття вважається радше усталеним. Хоча такий висновок суперечливий і, як на нашу думку, спроби подальшого розвитку теоретико-методичних засад у цій сфері дозволили б поглибити наявний арсенал знань.

З тих небагатьох, однак провідних напрацювань в аналізованій сфері можна виокремити такі результати досліджень. Так, В. Горбулін та А. Качинський у монографії «Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки» ведуть мову про такий інструментарій державної політики зміцнення національної безпеки та її складових, як національні та регіональні доктрини, концепції, стратегії, державні програми, цільові плани в загальній системі планових стратегічних і тактичних документів – наборів стратегії й тактики гарантування безпеки [6, с. 261].

Г. Новицький, визначаючи стратегічні орієнтири управління національною безпекою держави, зазначає, що політика в цій сфері являє собою весь можливий спектр заходів, орієнтованих на досягнення мети і цілей стосовно бачення системи національної безпеки; відповідно, це бачення місця та ролі в сучасному світі, визначення життєво важливих цінностей та інтересів, сил, засобів і методів протидії загрозам, вибудування інституційно-організаційної системи забезпечення безпеки, включно зі формами та засобами досягнення визначеної мети і цілей [11, с. 391].

Д. Буркальцева формує власне, хоча й опосередковане, бачення державної безпекової політики крізь призму ролі держави в її забезпеченні. На думку науковиці, це спільна координована діяльність органів влади, місцевого самоврядування, громадськості та бізнесу, яка має принциповий характер, стратегічне бачення і забезпечує своєчасне

виявлення, повноцінне відхилення й усунення поточних і потенційних викликів і загроз економічній безпеці держави, регіону, громади тощо [3, с. 66].

У колективній монографії «Економічна безпека держави», ведучи дискурс навколо проблем підвищення дієвості трансформаційної політики держави, науковці оперують поняттям державної політики у сфері безпеки, на загал визначаючи її як комплекс заходів, що ініціюються владними структурами та спрямовуються на посилення економічної самодостатності, зміцнення економічної незалежності та створення передумов для розвитку національної, у т. ч. регіональної економічної системи, гарантування її захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз [8, с. 472–473].

У праці [5, с. 539–542] дослідники проблем формування державної політики забезпечення економічної безпеки держави (регіону) доходять висновку, що це стратегічно вивірена діяльність органів влади із визначення національних інтересів в економічній сфері, відповідно, мети і стратегічних орієнтирів, а також упровадження сукупності заходів і засобів їх досягнення стратегічного та тактичного характеру.

Як бачимо, спроби кристалізації й уточнення поняття державної політики у сфері економічної безпеки не набули широкого поширення, а радше досягли завдання виявлення спільних засад концептів безпеки та політики. Відповідно до вищенаведеного вважаємо, що державну політику щодо забезпечення економічної безпеки регіону слід трактувати як цілеспрямовану діяльність владних структур, яка реалізується з дотриманням відповідних принципів та спрямовується на досягнення бажаного стану економічної безпеки регіону і системи її забезпечення у вигляді інституційної, організаційної, економічної та інших підсистем, механізми, інструменти та засоби яких орієнтовані на досягнення спільної мети, стратегічних і оперативних цілей та завдань, в основі яких – сталий і структурно збалансований розвиток регіональної економіки, його захищеність від викликів та загроз, збалансування та реалізація соціально-економічних інтересів особи, суспільства та держави (на регіональному рівні).

Поглибленню сутнісно-змістових характеристик державної політики безпосередньо у сфері забезпечення економічної безпеки регіону сприятиме ідентифікація відмінних рис цієї категорії стосовно понять державного регулювання та державного управління розвитком регіональної економічної системи (табл. 1).

Так, загалом слід вести мову про більш системний і довгостроковий характер державної по-

Компаративний аналіз категорій «державна політика», «державне управління» та «державне регулювання» у сфері забезпечення економічної безпеки регіону

Критерії розмежування	Категорії		
	Державна політика	Державне управління	Державне регулювання
Величина циклу розробки та реалізації	Довгостроковий постійний характер для побудови системи безпеки	Постійний оперативний характер менеджменту захисту від викликів і загроз	Короткострокове втручання для зміни ситуації, поліпшення параметрів безпеки
Стратегічна орієнтація	Стратегічний системний характер	Акцент на вибудуванні організаційно-управлінської структури	Коротко- та середньостроковий «точковий» вплив
Масштаби втручання	Значні, визначаються впливом на всі сфери та складові суспільного життя	Обмежуються органами влади та управлінськими відносинами	Середні, стосуються впливу на окремі напрями та складові економічної безпеки
Мета і завдання	Формування стійкої та стабільної системи забезпечення економічної безпеки регіону та її контролю	Налагодження якісного та ефективного управління економічними процесами та відносинами	Поліпшення індикаторів та зміцнення «слабких» складових безпеки, усунення диспропорцій
Методи впливу	Адміністративні та економічні	Здебільшого адміністративні	Здебільшого економічні
Типологія впровадження	Застосовується весь арсенал з переважанням інституційних, організаційних та економічних механізмів	Обмежується інституційними та організаційними векторами управління	Використання всього арсеналу механізмів, однак шляхом поєднання окремих з них, як правило, економічних і організаційних
Ресурсне забезпечення	Уся система ресурсного потенціалу регіональної економіки	Людські та інформаційно-комунікаційні	Фінансові, матеріально-технічні та техніко-технологічні
Критерії ефективності	Побудова надійної системи забезпечення економічної безпеки регіону	Ефективність діяльності та раціональність побудови оргструктури управління у сфері регіональної безпеки	Подолання вад, диспропорцій, поліпшення стану структурних складових і загального рівня безпеки

Джерело: авторська розробка.

літики порівняно з державним управлінням (де акценти робляться на побудові якісної та раціональної організаційної структури у сфері менеджменту економічної безпеки регіону й ухваленні та спроможності реалізувати відповідні рішення, орієнтовані на гарантування належного рівня індикаторів і складових безпеки) та державним регулюванням економіки (за якого фокус уваги таргетується на ключових проблемах, які потребують свого врегулювання, визначенні механізмів, інструментів та засобів, здатних змінити ситуацію, а точніше – посилити ті чи інші індикатори, характеристики, складові системи економічної безпеки регіону).

Крім того, на протиположності (у випадку державного управління) та здебільшого коротко-

строковості (у кейсі державного регулювання), державна політика забезпечення економічної безпеки регіону має довгостроковий, системний і стратегічно вивірений характер, а також реалізується на засадах постійності, що означає формування та сталу підтримку управлінської системи в стані готовності своєчасно ідентифікувати й ефективно протидіяти викликам і загрозам безпеці не тільки поточним, але й таким, які мають потенційний характер.

Таким чином, державна політика забезпечення економічної безпеки регіону, по суті, значною мірою визначає рамкові засади та положення системи державного управління, а також ініціює питання активізації й інституціалізації меха-

нізмів та інструментарію державного регулювання в разі необхідності, зокрема за ситуації потреби в раптовому реагуванні на ризики та загрози, усунення негативних наслідків послаблення параметрів безпеки та/чи зміни стану, характері та тенденції перебігу економічних та інших процесів, які призвели або ж призводять до послаблення стійкості елементів системи економічної безпеки регіону.

До визначальних, на наш погляд, ознак державної політики в царині забезпечення економічної безпеки регіону варто також віднести:

- ✦ вплив на всі сфери та складові суспільного життя, компоненти економічної системи (ринкову, виробничо-ресурсну, фінансову, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, соціальну, демографічну тощо);
- ✦ орієнтацію на побудову системи, відповідно, визначення цього аспекту провідним критерієм досягнення мети державної політики в аналізованій сфері;
- ✦ застосування здебільшого адміністративних і економічних методів, практично всього арсеналу механізмів та інструментарію втручання в економічні процеси та явища;
- ✦ орієнтацію на формування та раціональне й ефективно використання всіх груп ресурсного забезпечення та ін.

На нашу думку, спільними аспектами як державної політики, так і стратегії забезпечення економічної безпеки регіону є, *по-перше*, схожість структури елементів (мета, цілі, завдання, принципи, заходи тощо); *по-друге*, довгостроковий стратегічний характер і зорієнтованість на досягнення достатньо системної, комплексної та багатоцільової мети; *по-третє*, врахування сценаріїв розвитку ситуації та, відповідно, узгодження застосовуваних до них методів та механізмів впливу на економічні процеси і явища.

Так, якщо для формування положень стратегії аналіз поточного стану має критично важливе значення (оскільки позначається на визначенні шляхів і засобів досягнення мети та цілей), то в загальній системі державної політики це не так важливо, оскільки в будь-якому разі кінцева ціль не змінна; мета державної політики завжди глобальніша, тоді як кожна зі стратегій скоріше має функціональний характер; цілі та завдання державної політики забезпечення економічної безпеки регіону переслідують зміни в парадигмі, орієнтовані на структурні зрушення та інституційні реформи, тоді як у стратегічному плануванні це радше складові конкретно визначеної мети; як засіб контролю реалізації заходів стратегії застосовується періодичний моніторинг, а перевірка результативності державної

політики не має прив'язки до часу, застосовується для перевірки якості «переходу» від одного стану (моделі управління та розвитку економічної системи регіону) до іншого.

Ведучи мову про цілі державної політики в аналізованій сфері, слід вказати на те, що вони мають орієнтуватися на досягнення високого рівня безпеки за базисними функціонально-ресурсними компонентами регіональної економічної системи. Передусім ведемо мову про самодостатність економіки регіону, її спроможність функціонувати на засадах ефективності, ресурсозабезпеченості та спроможності до подальшого поступу. Проте це також і стійкість, платоспроможність фінансової сфери, її здатність фінансувати всі необхідні видатки – не тільки соціально захищені, але й програми інвестиційного розвитку.

ВИСНОВКИ

З огляду на критичну важливість проблематики управління економічною безпекою регіону актуалізується завдання уточнення методико-прикладних засад державної політики в цій сфері. У підсумку узагальнення теоретико-методичних положень констатовано, що державну політику забезпечення економічної безпеки регіону слід трактувати як цілеспрямовану діяльність владних структур, яка реалізується з дотриманням відповідних принципів та спрямовується на досягнення бажаного стану економічної безпеки регіону та системи її забезпечення у вигляді інституційної, організаційної, економічної та інших підсистем, механізми, інструменти та засоби яких орієнтовані на досягнення спільної мети, стратегічних і оперативних цілей та завдань, в основі яких – сталий і структурно збалансований розвиток регіональної економіки, його захищеність від викликів та загроз, збалансування та реалізація соціально-економічних інтересів особи, суспільства та держави (на регіональному рівні).

При цьому існують чіткі відмінності між поняттями державної політики забезпечення економічної безпеки регіону та державного управління і державного регулювання в цій сфері. Їх критеріальними ознаками служать величина циклу та стратегічна зорієнтованість, масштаби втручання в регіональну економіку, мета і завдання, методи впливу, типологія впровадження, ресурсне забезпечення та критерії ефективності. На цих засадах та в підсумку теоретичного узагальнення положень диференціації державної політики та стратегічного планування розвитку регіональної економіки встановлено, що базисними елементами управління забезпеченням економічної безпеки регіону є: мета, цілі, принципи, суб'єкти регулю-

вання й об'єкти впливу, механізми, інструментарій та засоби контролю реалізації.

Подальші наукові дослідження в цій сфері доцільно спрямувати на узагальнення методико-прикладних засад аналізу економічної безпеки регіону. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андріяш В. І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>
2. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2003. 256 с.
3. Буркальцева Д. Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України : монографія. Київ : Знання України, 2012. 347 с.
4. Валєвський О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : монографія. Київ : НІСД, 2001. 242 с.
5. Власюк О. С., Сухоруков А. І., Недін І. В. та ін. Система економічної безпеки держави : монографія. Київ : ВД «Стилос», 2010. 685 с.
6. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія. Київ : НІСД, 2010. 288 с.
7. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 164 с.
8. Економічна безпека держави : монографія / за заг. ред. О. С. Власюка, А. І. Мокія. Львів : Априорі, 2013. 836 с.
9. Колбеч Г. К. Політика: Основні концепції в суспільних науках / пер. з англ. Київ : Видавництво «Києво-Могилянської Академії», 2004. 127 с.
10. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Ребкала, В. А. Шахова, В. В. Голубь, В. М. Козакова. Київ : НАДУ, 2010. 300 с.
11. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія. Київ : Інтертехнологія, 2008. 496 с.
12. Lupak R., Mazyuk B., Zaychenko V. et al. Migration Processes and Socio-Economic Development: Interactions and Regulatory Policy. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No. 1. P. 70–88. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.04>
13. Lupak R., Kunytska-Iliash M., Berezivskyi Y. et al. Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. 2021. Iss. 7. P. 1785–1798. DOI: 10.5267/j.ac.2021.4.018

REFERENCES

Andriiash, V. I. "Derzhavna polityka: kontseptualni aspekty vyznachennia" [State Policy: Conceptual

Aspects of the Definition]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 9 (2013). <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>

Bakumenko, V. D., and Nadolishnii, P. I. *Teoretychni ta orhanizatsiini zasady derzhavnogo upravlinnia* [Theoretical and Organizational Principles of Public Administration]. Kyiv: Milenium, 2003.

Burkaltseva, D. D. *Instytutsionalne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Institutional Support of Economic Security of Ukraine]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2012.

Derzhavne upravlinnia v Ukraini: orhanizatsiino-pravovi zasady [Public Administration in Ukraine: Organizational and Legal Principles] / ed. by N. R. Nyzhnyk. Kyiv: Vyd-vo UADU, 2002.

Ekonomichna bezpeka derzhavy [Economic Security of the State] / ed. by O. S. Vlasniuk, A. I. Mokii. Lviv: Apriori, 2013.

Horbulin, V. P., and Kachynskyi, A. B. *Statehichne planuvannia: vyrishennia problem natsionalnoi bezpeky* [Strategic Planning: Solving National Security Problems]. Kyiv: NISD, 2010.

Kolbech, H. K. *Polityka: Osnovni kontseptsii v suspilnykh naukakh* [Politics: Basic Concepts in the Social Sciences]. Kyiv: Vydavnytstvo «Kyievo-Mohylianskoj Akademii», 2004.

Kontseptualni zasady vzaiemodii polityky i upravlinnia [Conceptual Foundations of the Interaction of Politics and Management] / ed. by V. A. Rebkalo et al. Kyiv: NADU, 2010.

Lupak, R. et al. "Information and analytical support system of enterprise competitiveness management". *Accounting*, no. 7 (2021): 1785-1798. DOI: 10.5267/j.ac.2021.4.018

Lupak, R. et al. "Migration Processes and Socio-Economic Development: Interactions and Regulatory Policy". *Agricultural and Resource Economics*, vol. 8, no. 1 (2022): 70-88. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.01.04>

Novytskyi, H. V. *Teoretyko-pravovi osnovy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy* [Theoretical and Legal Foundations of Ensuring National Security of Ukraine]. Kyiv: Intertekhnolohiia, 2008.

Valevskyi, O. L. *Derzhavna polityka v Ukraini: metodolohiia analizu, stratehiia, mekhanizmy vprovadzhenia* [State Policy in Ukraine: Analysis Methodology, Strategy, Implementation Mechanisms]. Kyiv: NISD, 2001.

Vlasiuk, O. S. et al. *Systema ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [System of Economic Security of the State]. Kyiv: VD «Stylos», 2010.

Науковий керівник – Лапчук Я. С.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри математики та економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету